

7. Bitmeyen Bir Sorumluluk: \"Tebliğ\"

Tebliğ, bir hakikatı başkasına anlatma ve yayılmasına çalışmaktır. Tebliğ, peygamberlerin sıfatlarından ve gerçek vazifelerinden biridir.

“Peygamberlere düşen sadece tebliğ yapmaktır.”[1](#)

ayeti bu hakikatı ifade etmektedir. Peygamberler bu tebliğ vazifesini yaparken bir çok sıkıntılarla karşılaşmışlar, ama asla yılmamışlardır. Onlar tebliği hep hikmetle ve güzel öğütle yapmışlardır. Nitekim, Cenab-ı Hak, mealen şöyle buyurmaktadır:

“(Ey Muhammed) Sen (insanları) rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.”[2](#)

İslamın neşir ve ilan edilmesinde en büyük esas olan tebliğ, ancak ilim ve ikna yoluyla yapılabilir. Resul-i Ekrem Efendimiz (s.a.v) de mücahededesine tebliğle başlamış ve Kur’an’ın nuruyla akılları ve kalpleri teshir etmiştir. Asr-ı Saadet’ten bugüne kadar İslâmın inkişafı, teali ve terakkisi mütemadiyen tebliğ ile olmuştur.

Tebliğin sahası geniş, hududu nihayetsizdir. Tebliğ ve irşad insanların necat ve halası için ezeli bir kanundur. Hususen akıl ve hikmete uygun ve ihlas ile yapılan bir tebliğin tesiri büyüktür. Böyle bir tebliğ, muhatabın fikir ve his dünyasını harekete getirir. Düşmanı mağlup hatta dost eder.

Hudeybiye’ye 1.400 kişi ile gelen Resulullah Efendimizin (sav) iki sene sonra on bin sahabiyle Mekke’yi fethetmesi, İslâmiyet’in tebliğ ve barış ortamında yayıldığıının en güzel delilidir.

İslamiyet hakkında ciddi araştırma yapmayan bazı kimseler, İslamiyet’in yayılmasının kılıç ve kuvvetle olduğunu ileri sürmektedirler. Buna delil olarak da gerek Peygamber Efendimizin (asm.) hayatında, gerekse ondan sonra meydana gelen harpleri ileri sürmektedirler.

Onların bu iddialarının kaynağı, İslam’ın nuruna karşı duydukları haset ve kinlerinden başka bir şey değildir. İslamiyet’in ulvî hakikatlerine vakıf olan kimselere malumdur ki, İslamiyet, kılıç ve kuvvetle değil, tebliğ ve irşad ile yayılmış, kendisini kalplere ve akıllara böylece kabul ettirmiştir. Dinde zorlama yoktur ki, şiddet ve

cebir kullanılsın. Çünkü hak batıldan, doğruluk eğrilikten iyice ayrılmıştır. İslamiyet'in kudsi ve parlak hakikatleri ortada iken, gerek din, gerekse başka konularda zor ve cebir olmamış ve olamaz da.

Piskopos Volter Meron verdiği bir konferansta şöyle demiştir:

“Müslümanların dini, Kur'an dinidir. Bu din müsalemet, emniyet ve huzur dinidir.”

İnanmak bir vicdan ve gönül işidir, kılıç ve silah ise vicdanlara hükmedemez. Şayet cebir ve silahın vicdana tesiri olsaydı, İslamiyet'in yayılmaya başladığı ilk yıllarda bütün kuvvet ve silah ellerinde olan müşrikler, İslam'a girenlere mani olabilirdi. Hz. Bilal'i kızgın taşların altında işkence ve zorlamalara tâbi tutmalarına rağmen, onun yine **“ALLAH-U EHAD”** demesi gösteriyor ki, cebir ve işkencenin vicdana hiçbir tesiri yoktur. Şimdiye kadar hiçbir insanın şiddet ve zor kullanma ile İslam dinine girdiği görülmemiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerîm'de mealen:

“Ya Muhammed! Sen nasihat et, esasen sen sadece bir nasihat edicisin. Onlara zor kullanacak değilsin.”³

buyrulur. Buna göre başta Peygamber Efendimiz (asm.) olmak üzere, bütün Müslümanların vazifesi irşad yolu ile insanları İslamiyet'e davet etmektir.

Peygamber Efendimiz (asm.) Mekke-i Mükerrime'de tek başına, silahsız ve kuvvetsiz olduğu hâlde *Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Osman, Said İbn-i Ebî Vakkas, Hazret-i Talha, Hazret-i Zubeyir, Hazret-i Ömer ve Hazret-i Hamza* gibi birçok insanın İslâmiyet'e girmelerine vesile olmuştur. Mekke'nin ileri gelenleri olan bu zatların İslamiyet'i silah zoruyla kabul ettiklerini söylemek mümkün müdür?

Müslümanlar *“Kılıç zoruyla Müslüman olmadılar. Fakat Müslüman olmaları sebebiyle kılıca hedef oldular ve Allah yolunda kılıç kuşandılar.”*

İslam dininin tekâmül ve inkişafının hiçbir zaman silah zoruyla olmadığı tarihce de malumdur. Bugün batı dünyasında birçok ilim ve fikir adamının İslamiyet'i kabul etmesi bunun en büyük şahididir.

Tarihçi **Thomas Arnold** bunu teyid ederek, *“Muhammed'in daveti, ilk devirlerde, yani on ikinci yüzyılda Haçlılardan birçoğunu kendisine çekmiştir. Bu, sadece Hıristiyanların halk tabakasına mahsus değildir. Bilakis bazı liderler ve komutanlar, Hıristiyanların galibiyeti elde edecekleri saatlerde bile Müslümanlara*

katılmışlardır.” demektedir.

Thomas Arnold İslamiyet’in Hristiyanlar arasında yayılma sebeplerini şöyle açıklamaktadır:

“Şu bir gerçek ki, Selahaddin’in ahlâkı ve kahramanlık dolu hayatı o asırda Hristiyanlarda sihirli bir tesir meydana getirdi. Öyle ki Hristiyan süvarilerinden birisi onun cazibesine kapılarak öteden beri inandığı dinini ve milletini terk edip Müslümanlara katıldı. Mesela bir İngiliz süvarisi Hristiyanlığı bırakıp İslam’a girdi ve daha sonra Selahaddin’in torunlarından birisiyle evlendi.”

İslam’ın barış dini olması, getirdiği esasların sağlamlığı ve hakikatlerinin güzelliği on dört asır boyunca, başka din mensuplarının bölük bölük İslam’a girmelerine vesile olmuş ve kıyamete kadar da olmaya devam edecektir. İslâm Dini, zulmedenlerin zulmüne engel olmak ve evrensel barışı sağlamak için ancak belli şartlarda savaşa izin verir. Kur’an-ı Kerim’de mealen

“Kendilerine savaş açılan kimselere, zulme uğramaları sebebiyle savaşmalarına izin verildi.”⁴

buyrulmaktadır. Ayette doğrudan savaş emri yerine **“izin verildi”** denilmesi düşündürücüdür. Burada savaşın zatında güzel bir şey olmayıp, ancak zorunlu hallerde yapılacak bir şey oluşuna dikkat çekilmiştir.

Başka bir ayette de:

“Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın. Haddi aşmayın. Allah haddi aşanları sevmez.”⁵ buyrulmuştur.

İslâm zorunlu hallerde yapılan savaşlarda bile vahşete ve aşırılığa asla yer vermez. Nitekim Hazret-i Peygamber (sav), komutanlarına kadınları, çocukları, yaşlıları, ibadetle meşgul olanları öldürmemelerini tembih etmiştir.

Ayrıca, İslam’ın ilk dönemlerinde çeşitli eza ve cefaya maruz kalan Müslümanların bir kısmı, Peygamber Efendimizin (sav) tavsiyesiyle Habeşistan’a, geriye kalanlar da Medine’ye hicret etmişlerdir.

Üzerinde bir hayli durulan ve yanlış yorumlanan bir hadis-i şeriften de kısaca bahsetmek isterim.

“Sizden her kim bir münkeri (kötülük) görürse onu eliyle düzeltsin. Eğer ona muktedir olamazsa diliyle, diliyle de yapamazsa kalbiyle (buğz etsin); bu da imanın en zayıf derecesidir.”

Bu hadis-i şerif Feteva-i Hindiyede şöyle izah edilmiştir: Bir kötülüğü kuvvet kullanarak defetmek devletin vazifesidir. Zira kıvvet kullanmak selâhiyeti ferdin değil, devletindir. Dil ile düzeltmek yani tebliğ vazifesini yapıp insanları irşat etmek alimlerin, kalben buğz etmek de avâm-ı nâsın görevidir.

Tebliğ ve irşadın bu ehemmiyetindedir ki, İslam fatihleri feth ettikleri ülkelerin mukadderatına hakim olmanın siyaset ve kuvvetten ziyade, ilim ve irfan ile mümkün olacağı fikriyle bir taraftan kılıçla memleketin hudutlarını genişletirken, diğer taraftan da fethettikleri her şehir ve kasabada medrese ve zaviyeler tesis etmişler ve böylece milletin akıl ve vicdanlarına hakim olmuşlardır.

Tebliğ vazifesi her Müslüman’a iktidar ve kabiliyetine göre ölünceye kadar farzdır. Cenab-ı Hak bu vazifeyi yerine getiren Müslümanları şöyle methetmektedir:

“Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz: İyiliği emreder, kötülükten men edersiniz...”[6](#)

Bu ayete göre her Müslüman, Kur’an’ın bu emrini yerine getirmekle manen mükelleftir. Müslümanlar birbirlerinde gördükleri hata ve yanlışlıkları yumuşak bir dille düeltmeye çalıştıkları gibi, küfür, şirk ve dalalet içerisinde yaşayan insanlara da tebliğ ile doğru yolu göstermekle vazifelidirler. Bu da ancak sulh ortamı içerisinde onlarla münasebet kurmakla mümkündür.

“Hükümlerin hayırlısı sulhdür. ” İnsan ancak barış ve sulh ortamında karşısındaki insan ile temas kurup kendi fikirlerini ona anlatır ve onun görüş ve düşüncelerinden istifade eder. Kavga ve husumet ortamında görüşmek ve fikir alışverişinde bulunmak asla mümkün değildir. Nitekim bir âyet-i kerimede **“Sulh sizin için daha hayırlıdır”[7](#)** buyurulmaktadır. Başka bir ayeti kerimede de: **“Ve eğer onlar sulha meylederlerse sen de ona meylet ve Allah’a tevekkül kıl.”[8](#)** buyurulmuştur. Bu ayet ile sulha meyleden düşmanlarla barış yapılmasının cevazı verilmektedir. Cenab-ı Hakk dilediği takdirde iki düşmanın kalplerini muhabbetle doldurur ve düşmanlığı ortadan kaldırır.

Gayr-ı Müslimlere hak ve hakikatı tebliğ etmek için en müessir bir yol, onlarla diyalog halinde bulunmaktır. Hakikat bu iken, günümüzde bazı kimselerin diyaloga karşı bir tutum içerisinde olduklarını görmekteyiz. Bu vesileyle diyalog üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Diyalog, farklı dinlere ve kültürlere mensup insanların bir araya gelerek, çeşitli konularda bilgi alış verişinde bulunmaları, ortak sıkıntılara birlikte çözüm aramak için, görüşmeleri, müzakere yapmaları ve irtibat kurmalarıdır. Böyle bir diyalog, insanî ve ahlakî olduğu gibi, iki dünyanın saadet ve selametine de vesiledir. İnsanın yaratılış gayesine uygun ve zarûrî bir davranıştır.

Cenab-ı Hak mealen

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, kabilelere ayırdık.”[9](#) buyurmaktadır.

Bediüzzaman Hazretleri bu ayeti kerimeyi şöyle tefsir etmektedir:

"Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz. Yoksa sizi kabile kabile yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkâr ile yabani bakasınız, husumet ve adavet edesiniz değildir."[10](#)

Bu ayet ile insanlar tanışmaya ve görüşmeye davet edilerek, husumet ve adavetten kaçınmaları istenmektedir. Çünkü adavet ve husumetten herkes zarar görür. Ayette bütün insanlara hitap edilmesi dikkat çekicidir. Evet, insan fitraten medeni olduğundan, diğer insanlar ile iyi geçinmesi yaratılışının gereğidir. Bir insanın başka dine mensup bir komşusu varsa, elbette onun ile iyi geçinmesi ve iyi münasebet içinde olması lazımdır.

İslam Dini insanlığın fitri dinidir. İslamiyetin İslam kelimesinin asıl manası müsalemet olduğundan, onun ruhunda hakim olan sulh ve barıştır. Zira, selamet ve müsalemet ruhudur.

Kur'an-ı Kerime göre bir Müslüman hem Allah ile hem de mahluk ile müsalemetle yaşayandır. Halık ile müsalemet, her hayır ve faziletin menba-ı olan Zat-ı Kibriyanın emirlerini yerine getirip nehyettiği şeylerden kaçınmak ve O'nun iradesine tam manasıyla teslim olmaktır. Mahluk ile müsalemet ise, her mahluka karşı faydalı olup,

özellikle insanlar ile barış, hoşgörü, diyalog ve huzur içinde yaşamak ve diğer bütün mahlukata karşı da merhametle muamele etmektir.

İslamiyet’i hakkıyla anlayıp takdir eden bir Müslüman, tam teslimiyet ve barış içinde yaşar, kalben ve fikren daima huzur içinde olur ve ömrünü saadetle geçirir. Böylece o insan İslam’ın asıl hedefi olan ve darusselam denilen cennete kavuşur.

İslamiyet bütün semavi dinleri ve peygamberleri kabul ve iman etmeyi emreder. Bütün hak dinler arasındaki ittihat noktası vahyi ilâhiyi ve müsalemeti tesis etmektir. Diğer din mensupları da Müslümanlar gibi düşünüp itikat etseler, dünyada asla terör, anarşi ve savaş olmaz.

Peygamber Efendimiz (sav), sulha o kadar aşık ve taraftar idi ki, galip oldukları halde, Müslümanlara mağlup muamelesi yapan ve bütün maddeleri Müslümanların aleyhinde olan “Hudeybiye Barış Antlaşması’nı” müşriklerle yapmış ve bu Anlaşmayı kan dökülmesine tercih etmiştir. Hatta anlaşma metninden “Allah’ın Resülü Muhammed” ifadesinin çıkmasını isteyen Süheyl’e itiraz etmeyip anlaşmayı imzalamıştır. İki sene devam eden bu barış sayesinde Müslümanların sayısı yirmi katına çıkmıştır. Bu büyük fütuhât, diyalogun ve barışın zaferidir.

Peygamber Efendimiz (sav) İslam’ı diyalog ve tebliğ ile anlatmıştır. O (sav) akrabaları, komşuları ve hemşehrisi olan müşrik ve putperestler yanında Yahudi ve Hıristiyanlarla da diyalog kurmuş, bir kısmı ile bizzat görüşmüş, bazılarına mektuplar yazmış, diğer bir kısmına da sahabelerini göndererek İslam’ı tebliğ etmiştir. Böylece İslamiyet’in bütün şark ve garba yayılmasına vesile olmuştur. Hazret-i Ömer (ra) zamanında da Ashab-ı Kiram’dan Abdurrahman bin Rabia ve Ehsef bin Kays Buhara’ya giderek onlara ezelden beri ruhlarının özlediği ve vicdanlarının aradığı Mabud’u Hakiki’yi anlatmışlardır.

Peygamber Efendimizin (sav) bu tebliğ vazifesini devam ettirmek şuurlu ve hamiyetperver Müslümanların görevidir. Nitekim, Hazret-i Peygamberi (sav) kendilerine rehber eden ve hayatlarını İslam’ı tebliğe vakfeden o durmaz ve yorulmaz aşk ve şevk sahibi İslam mücahitleri sayesinde İslamiyet Afrika, İspanya, Hindistan, Çin ve Sent Nehri’ne kadar yayılmıştır. İnşallah bu fütuhât kıyamete kadar kesintisiz devam edecektir. Bu da ancak görüşme, konuşma ve fikir teatisinde bulunmakla mümkündür.. Aksi halde İslam’ın elmas gibi hakikatlerini diğer insanlara anlatmak mümkün değildir.

Peygamber Efendimiz (sav) daha gençliğinde Mekke’ye gelen yabancıları zulümden korumak için kurulan “Hilf’ül-fudul” isimli guruba katılmış ve İslam’dan sonra da bundan övgü ile bahsetmiştir. Çünkü; zulüm yapmak ve zulme rıza göstermek insanîyetle asla bağdaşmaz.

Hazreti Peygamber (sav) özellikle Hac mevsiminde Mekke’ye gelen kabileler arasında dolaşarak onlara İslam’ı anlatıyordu. Nitekim Medine’den gelen Hazrec kabilesine mensup altı kişi, Peygamberimizin davetini kabul ederek Müslüman

olmuşlar ve gelecek yıl yine Hac mevsiminde buluşacaklarına dair söz verip ayrılmışlardır. “Buna Birinci Akabe Biatı” denilmektedir. İslamiyet’i seçen bu insanların, Medinelilerin üzerinde büyük etkileri olmuştur. Evs ve Hazrec kabillerinden birçok kimse bunların irşat ve tebliği sayesinde Müslüman olmuşlardır.

Ertesi yıl (Peygamber Efendimizin Peygamberliğinin on ikinci yılında) yine Hac mevsiminde, Medine’den gelen on iki kişi, Akabe mevkiinde Resulullah (sav) ile geceleyin gizlice buluştular. Bunların altısı bir önceki yıl Müslüman olanlar idi. Bu ikinci görüşme ise, “İkinci Akabe Biatı” olarak bilinmektedir.

Peygamber Efendimiz (asm.) Hıristiyanlarla birçok görüşmeler yapmıştır. Müslümanların Mekke’de çok eza ve cefaya maruz kaldığı dönemlerde Hazret-i Peygamber, (asm.) bazı Sahabelerini Hıristiyan bir devlet olan Habeşistan’a göndermiş ve orada emniyette olacaklarını bildirmiştir. Buraya giden sahabelerin İslam’ı tebliğ etmeleri sayesinde başta Habeş Kralı Necaşi olmak üzere, birçok Hristiyan Müslüman olmuştur.

Cenab-ı Hak Ehl-i Kitapla görüşmeyi, fikir teatisinde bulunmayı ve onların insafli olanlarıyla en güzel şekilde mücadele etmeyi şu ayeti ile emretmektedir:

“Onlardan zalim olanlar dışında, Ehl-i Kitap ile en güzel bir şekilde mücadele edin. Ve şöyle deyin; ‘Biz, hem bize indirilene hem de size indirilene iman ettik. Bizim de sizin de ilahınız birdir. Ve biz yalnız O’na teslim olmuş kimseleriz.”¹¹

Bu ayet ile onlarla karşılıklı menfaat ve hoşgörüyeye dayalı ilişkilere izin verilirken, başka bir ayeti kerimede Ehl-i Kitabın Müslümanlara dost görünebileceklerine dikkat çekilerek, onların körü körüne dost edilmemesi hususunda Müslümanlar ikaz edilmektedir. Nitekim Peygamber Efendimiz (sav) Medine’de Ehl-i Kitapla anlaşma yaparak bir güven ortamı sağlamış, ama onlarla ilişkilerinde daima ihtiyatlı olmuştur.

Mesela, Peygamber Efendimizin (asm.) Yahudi kabilelerden bazılarıyla anlaşmalar yapmıştır. Buna göre, her iki taraf birbirine saldırmayacak, birine saldırı olursa, diğeri ona yardımcı olacaktı; ancak, Yahudiler yaptıkları bu anlaşmalara sadakat göstermeyip, anlaşmayı bozmuşlar ve Müslümanların aleyhine çalışmışlardır.

Dipnotlar:

¹ Maide Suresi, 5/99.

² Nahl Suresi, 16/125.

³ Ğaşiye Suresi, 21-22.

-
- [4](#) *Hacc Suresi, ayet 39.*
 - [5](#) *Bakara Suresi, ayet 190.*
 - [6](#) *Al-i İmran Suresi 3/110.*
 - [7](#) *Nisa Suresi; 4/128.*
 - [8](#) *Enfal Suresi, 8/61.*
 - [9](#) *Hucurat Suresi, 49/13.*
 - [10](#) *Mektubat; 321*
 - [11](#) *Ankebut Suresi, ayet, 46.*